

En Stavangersk Cicerone 1868

Haaland.....

Vi nærmer os nu nogle minderige Sagatomter; her var i Oldtiden Hovedarnestedet for hin indsnævrede Bygdepolitik, der ej formaaede at magte den nationale Enhedstanke; thi her boede den sidste og stauteste Forsvarer Erling Skjalgsøn; her fik den samme Bygdepolitik ogsaa sit første, alvorlige Ulivssaar. Thi Du kjender da vist Navnene Sole og Hafursfjord?

Indløbet til Hafursfjord er meget smalt og Dybden kun 8-9 Fod. Endnulevende gamle Folk vil dog med Bestemthed vide, at Landet stadig hæver sig, og at Indløbet som Følge deraf i Oldtiden har været dybere. Endvidere paastaa de, at Tananger, Thjore og Sole i Fortiden har været omflydte, idet nemlig den søndenfor liggende Solesand, som nu i lang Tid har været Kirkevej, da ikke har været passabel. Dette anbefales til vore Geologers Opmærksomhed. Fjorden, der løber en god Halvmil mod Syd, udvider sig indenfor de saakaldte Sømsholmer til et noget større Omfang. Herinde maa i 872 det blodige Slag have staaet, der fæstede sig saa dybt ind i Samtidens Erindring. Har Du rig Fantasi, vil jeg anbefale Dig at læse i Snorres Skildring af Slaget: Du vil da synes at høre de rasende Ulfhedners Hysten; se den djerve Thore Haklang skifte Sværdhug med Thorolf Kveldufson eller Kjætve den Rige, værgende sig paa Skjæret – Alt drager forbi en som et stort Maleri. Almuen har henlagt "Sotehaugen" oppe paa Fjordtangen, men det forholder sig neppe rigtig dermed, da denne Høi kun gjemmer Bronsevaaben. Strax nedenfor Fjordbunden ligger Sole, der nu er delt i to Gaarde (Kirke-Sole i Vest; Ut-Sole i Øst). Paa Kirke-Sole staa Ruinerne af Sognets gamle Kirke,¹⁶ som man antager er opført af Erling Skjalgsøn, noget, som dog ikke kan bevises. Paa Gaarden har man opdaget Grundvolde af større Bygninger; her har vel Soleættens Bygninger staaet; prægtige og høje for den Tid har de vist været, saaledes nævnes i 1022 et Loft, som Erling sov i, da Sønnen Skjalg kom dundrende saa voldsomt paa Døren nedenunder, at Naglerne brast ud. Det var dengang han fik Faderen, "Rygekongen", med hele 1800 væbnede Mand til at "øve Pression" paa den forhadte Olaf Digre, der sad i Augvaldsnæs, bøs i Hu over Drabet paa Thore Sel, hans Embedsmand. Solefolket, maa Du nemlig vide, var saa langt fra at være "Bureaukrater", at Skjalg endog ymtede om til Kongen, at Mordet paa hans Haandlinger "var et godt Stykke Arbejde". Denne Jæderfolkets Stædighed mod Øvrigheden ligger nok ellers i Blodet, saavidt jeg skjønner. Saaledes ynker Peder Clausen til Undal sig over, "at den ganske Tiende er aflagt besynderlig herude denne Sønderpart af Landet, som Folket er mere haardnakket end de ere nord i Landet". "Thi", siger han videre, "de opsætte sig mod Øvrigheden og vil have Fogderne slaget ihjæl og forholde Kongen sin Rettighed".

En anseet Forfatter mente nylig i Morgenbladet, at han historisk skulde kunne eftervise, at det er Fædrenes Gjenstridighed, der raser for Tiden i Søren Jaabæk. Derved gik det som et Lys op for mig, at han rimeligvis vil lade ham nedstamme fra Solefolket; thi der er unegtelig megen Lighed tilstede: Solefolket truede "Embedsværket" med Spyd og Sværd; Jaabæk med – Nej og atter Nej!

Om Erling Skjalgsøn har Sagaen optegnet meget. Han var i sin Ungdom "den vakreste Mand i Norge" og saa storættet, at han paa Kongens gyldne Tilbud om større Hæder svarede: "Herser have mine Frænder været, og jeg vil ikke have højere Navn end de."

Som Olaf Tryggvesøns Svoger nød han stor Anseelse; paa Sole stod samtidig Ragnvald Jarls Bryllup med Kongens Søster Ingebjørg og et prægtigt Afskedsgilde for Kong Olaf, førend han drog paa den Udfart, der skulde blive hans sidste.

Stor Sorg voldte det Erling, at han ufrivillig kom til at svigte Svogeren i Svolderslaget. Siden den Tid var han ikke synderlig tilvends med de Raadende i Landet. Paa Sole førte han sig som en Smaakonge; han holdt et Slags Hof omkring sig paa mindst 240 fribaarne Mænd og desuden en Mængde "Løjsinger" og Trælle, som dels for paa Sildefiske, dels ryddede Skovene.

Af hans Ætlinger nævnes blot Lodin og Erling, der i 1048 forfærdelig herjede det sydostlige England.